
sindsdien alleen in de Amerikaanse historiografie levend. Doordat Van Raalte niet alleen een leider in de kerkelijke afscheiding was geweest, maar daarnaast ook een burgerlijke samenleving had gesticht, kreeg Van Raalte in de herinnering een veelzijdigheid die hem van De Cock, Brummelkamp en anderen onderscheidde. Voor Kuyper was hij daarom een ‘echt calvinist’.²³ Ook *Elseviers Maandschrift* kon daarom in 1909 enthousiast artikelen wijden aan ‘den grooten pelgrim’, ‘die het Hollandsch volk in Amerika vaste beginselen van hoogere opvoeding inprentte’.²⁴ Journalist Theo de Veer omschreef gloedvol hoe

in 1847 een handje-vol Hollandsche pioniers onder hun kloeken leider Dr. A.C. van Raalte, na maanden zwervens op den oceaan, zich hier, te midden der Indianen in de wildernis van Michigan nederzetten om hun titanenstrijd met oerwoud, verraderlijke moerassen, wilde dieren, moordende ziekte, armoede en ontbering te beginnen.²⁵

Toen Wormser en later Rullmann de serie ‘Een schat in aarden vaten’ schreven – biografieën over de leiders van de afscheidingsbeweging – opende die vanzelfsprekend met een biografie over Van Raalte als de meest tot de verbeelding figuur onder hen.

Bij Wormser was er aandacht voor de vele facetten van Van Raalte, maar bleef hij toch vooral een vroom man. Dat laatste bleef onder zijn gereformeerde geestverwanten sterk aanwezig in de herinnering. De vrijgemaakt-gereformeerde Rudolf van Reest (pseudoniem van de journalist K.C. van Spronsen) nam ook in het religieuze zijn uitgangspunt, toen hij hem in 1948 beschreef als de man die meer was dan een prediker, ‘een dienstknecht des Heeren, krachtig in woorden en in werken’, zoals de door hem geciteerde tekst op de zwarte plaquette zegt die in 1879 in de Pillar Church in Holland, Michigan werd aangebracht – ruim een eeuw de belangrijkste fysieke en publieke herinneringsplek.²⁶ Maar dat was anders in het proefschrift van de sociaal geograaf Jacob van Hinte uit 1928, dat als ‘the essential starting point’ (Bob Swierenga) voor de studie van de Nederlands-Amerikaanse emigratiegeschiedenis geldt: *Nederlanders in Amerika*.²⁷ Dit boek is het eerste in een nieuw genre over de Nederlandse emigratie naar de Noord-Amerika, de wetenschappelijke publicatie. Ook daarin is Van Raalte de onbetwiste hoofdpersoon, maar dan vooral omdat, anders dan in het geval Scholte en diens kolonie in Iowa, de emigratie naar Michigan een *success story* is. Geen Nederlandse emigratie elders ter wereld is in de negentiende en twintigste eeuw in sociaal-economisch, cultureel en religieus opzicht zo geslaagd geweest als die

²³ Kuyper, *Varia Americana*, 75.

²⁴ Theo de Veer, ‘Hope College’, *Elseviers Maandschrift* 19, deel 37 (januari-juni 1909) 179.

²⁵ Theo de Veer, ‘Hollandse journalistiek in Amerika’, *Elseviers Maandschrift* (januari-juni 1909) 108.

²⁶ Rudolf van Reest, *Van kust tot kust* (Goes 1948) 213-226.

²⁷ J. van Hinte, *Nederlanders in Amerika. Een studie over landverhuizers en volkspianterers in de 19^e en 20^e eeuw in de Vereenigde Staten van Amerika*, 2 dln. (Groningen 1928).